

Carsten Hjorth Pedersen

Det lille rækkehus på prærien

... og 53 andre fortællinger fra mit liv

LogosMedia

Forord

Bogen her er nogle minder fra mit liv i fortællingens form. Nogle af fortællingerne har et muntert præg, andre et mere alvorligt. Nogle er yderst ordinære, andre ret specielle. Nogle har et åndeligt indhold, andre ikke. Men de er alle sammen "levet liv".

Jeg er egentlig ikke god til at huske – hverken årstal, Danmarkshistorie eller fakta. Men ting, der har gjort indtryk på mig – positivt eller negativt – sidder ret godt fast. Det er nogle af disse indtryk, jeg har samlet.

Så snart vi mindes noget, søger vi at tidsfæste det. Hvornår var det nu, det var? Hvad årstal døde onkel Aage? Hvornår flyttede I til Aalborg? Vores fokus på fødselsdage er et rammende udtryk for, at en fødsel altid finder sted i tiden. Det er så elementært, at det næsten er pinligt at nævne.

Vi siger også, at noget fandt sted. Det er en sigende talemåde. For ligesom tiden er definerende, er stedet det også. Sådan er det med det levede liv. Det finder altid (et) sted – i modsætning til fantasi, tanker og følelser. De kan være inde i vores hoved eller hjerte uden at finde et sted.

Tiden og stedet betyder så meget, fordi vi er bundet dertil. Det viser sig i noget så elementært, som at vi ikke kan være to steder på én gang, og at vi ikke kan bevæge os frem eller tilbage i tiden. Det kan kun Gud. Han kan være mange steder på én gang, og da han er fra evighed til evighed, kan han færdes frit frem og tilbage i tiden.

Jeg tror, der er vigtigt at vedgå sig sin tid og sit sted. Det afgrænser livet. Det giver det form. Det forhindrer, at vi svinger os for højt i fantasiens, tankernes og troens himmelblå. Jeg

tror, der er særligt brug for det i vores tid, hvor fristelsen til at forsøge at rive sig løs fra sin tid og sit sted er større end fristelsen til at lade sig overforpligte deraf.

At fortælle livshistorier er med til at fastholde os på tid og sted. Vores egen og andres. Men når vi fortæller historier for andre (som man gør ved at skrive en bog), giver man også læseren anledning til at sætte sin egen tid og sit eget sted i relation til fortællerens, hvorved man – i bedste fald – både kan erkende, at man på én og samme tid er forbundet med og adskilt fra andres tid og sted.

Men samtidig med at vi er bundet af tid og sted, gør vi også ofte oprør imod det. Det er både positivt og negativt. Positivt, fordi vi som enkeltmennesker og fællesskaber aldrig ville røkke os ud af stedet (!), hvis vi ikke kunne forestille os andet end status quo. Negativt, fordi vi bliver rodløse og mister personlig kerne, hvis vi ikke vedkender os vores tid og sted.

For tiden og stedet giver os identitet. Vi kan måske være utilfredse med, at netop disse steder og denne tid blev vores. Men sådan er det. Det giver identitet. På godt og ondt. Det gør mig til den, jeg er. Det har vi alle sammen til opgave at forlige os med.

Som man kan læse på de følgende sider, har "det kristne" fulgt mig gennem hele livet. Men strengt taget er det ikke en kristen bog. Det er bare nogle fortællinger fra mit liv, hvor den kristne tro har haft stor betydning. Jeg har på den måde også gerne villet give et ganske almindeligt kristent menneskeliv kød og blod.

Når man fortæller livshistorier, må man afveje, hvor mange navngivne personer man vil nævne. Jeg har forsøgt at undgå "namedropping", men nogle personer nævner jeg. Andre kunne have været nævnt. Men det betyder ikke, at kun de nævnte har haft betydning for mig.

Måske kan disse sider også blive anledning til, at læseren fortæller nogle af sine egne livshistorier til familie, venner og andre. Det vil glæde mig.

Hillerød, juni 2024

Carsten Hjorth Pedersen

I.

Det lille rækkehus på prærien

Jeg er født på Diakonissestiftelsen på Frederiksberg og vokset op i Rødovre, en forstadskommune til København. De første 22 år af mit liv havde jeg adresse på Nørregårdsvej 203. Det er et gult murstensrækkehus på 64 m² i stueplan og fuld kælder. Mine forældre flyttede ind i det nybyggede hus i 1954. Senere fik vi ”bygget ovenpå”, så loftetagen blev udnyttet.

Det lyder jo meget civiliseret, men sådan var det ikke, da jeg blev født. Det har jeg min morfars ord for, og han vidste, hvad han talte om, for han havde levet i en by hele sit liv. Første gang han besøgte os i foråret 1955 – mon ikke det har været i forbindelse med min dåb den 1. maj? – måtte han balancere på planker over mudderhuller og byggeaffald frem til indgangsdøren, hvor min mor tog imod ham. Da han var kommet vel ind i entreen, så han medfølelse på sin datter og sagde – på bornholmsk: ”Jamen Ellen, du er jo flyttet på prærien!” Som om han frygtede, at indianere snart ville gøre det af med den lille familie og brænde huset ned. Min mor har siden citeret det utallige gange, så det er ganske vist.

For morfar Charles, der havde boet mange år i Svaneke og nu boede i Nexø, var min far og mor at betragte som nybyggere. Han havde måske også sin grund til bekymring, da han havde lånt dem til udbetalingen på huset, der kostede den fyrstelige sum af 52.000 kr.

Nørregårdsvej 203. Det nederste foto (med min mor og mig) er fra 1956, det øverste fra ca. 1970.

Men der kom ingen indianere – ud over os, som senere *legede* cowboy og indianere – og det lykkedes for mine forældre og deres naboer at gøre Nørregårdsvej til et pænt forstads kvarter, så husene i dag handles til 4-5 millioner kr.

Der er skrevet mange beretninger om, hvordan jord er blevet indvundet til landbrugsformål, for eksempel den navnkundige serie af Laura Ingalls Wilder: *Det lille hus på prærien*. Det sam-

me fandt sted på heden i Vestjylland, hvor min kone kommer fra. Ingen tvivl om, at sådanne nybyggere fortjener stor hæder. Men det er, som om jord næsten tabes igen, når det senere omdannes fra landbrugsjord (i Rødovre var det gartnerijord) til veje og beboelse. Men mine flittige forældre og deres naboer kultiverede også jorden ved at gøre den til by. Haverne blev bygget op og passet. Husene blev vedligeholdt. Nybyggerne i Rødovre forvandlede en strimmel jord til min barndoms gade med alt, hvad dertil hører af liv, leg, arbejde, skænderier og naboskab.

Ja, det vil sige, ikke alle gjorde lige meget ud af det. Vores naboer de første år var en grønlandsk familie, som ikke var vant til et dansk rækkehuskvarter. Det fortæller noget om, hvor forskelligt vi er socialiseret. Nabofamilien holdt ikke haven. Hækken blev ikke klippet, og den eneste gang, jeg kan huske, de gjorde noget med græsset, var, da manden i familien klippede det værste væk med en hækkesaks. Hvordan der var indenfor, fandt vi aldrig ud af, for vi var aldrig derinde. Men det kan ikke have været normal Rødovre-standard, for da de flyttede, var det ikke let for flyttmændene, der flere gange måtte ud og tømme mavesækken. Efter at huset var blevet rengjort, flyttede hr. og fru Henriksen ind, og så blev normal Rødovre-standard etableret på ny.

Det blev mit første kik ind i, hvor forskelligt vi på Guds grønne, vide jord indretter os med at kultivere den. Nogle dyrker vildmarken op. Andre bygger huse og veje. Atter andre gør det så anderledes, at det ikke kan omplantes fra Grønland til Rødovre.

2.

Hvilken lykke at være født i 1955

Tre år før jeg blev født – i 1952 – var der stadig rationering af visse varer i Danmark. Sådan havde det været under anden verdenskrig og altså indtil syv år efter krigens afslutning.

Da jeg blev født i 1955, måtte der arbejdes hårdt og længe, og der måtte spares for at få dagligdagen til at hænge sammen. I hvert fald når man ikke tilhørte overklassen. Min far tjente 750 kr. om måneden, og 400 kr. gik til renter og afdrag på lånet i rækkehuset i Rødovre. Min mor havde ikke arbejde uden for hjemmet. Til gengæld brugte hun først i 60'erne tiden på at sy min fars aflagte militærtøj om til knickers til mig. Knickers slutter ved knæene med en elastik. De krævede derfor, at man forår og efterår, hvor knickers mest brugtes, også gik med knæstrømper. Det gjorde jeg så. Det var primitivt, men varmt.

Jeg kan ikke mindes, jeg nogensinde er gået sulten i seng, men der blev næsten ikke smidt mad ud i mit barndomshjem. Da vi blev store nok til selv at øse op, var det en helt fast regel, at man skulle spise det, man havde øst op. Rester blev altid brugt. Endskeiverne fra de mange ”halvt mørkt maltet” (= et rugbrød), som vi satte til livs, blev opbevaret i en særlig krukke, hvor de lå og blev lidt grønne af mug, inden de blev kogt til øllebrød.

Sommerferien var som regel en rejse til Bornholm, mens begrebet vinterferie endnu ikke var opfundet. I min kones barndomshjem var der ingen rejser i sommerferien. En enkelt udflugtsdag til Skagen eller Sydfyn var, hvad det kunne blive til.

*Mine forældre med den
førstefødte på Stam-
mershalle på Bornholm i
sommeren 1955.*

Men op igennem 1960'erne begyndte velstandsstigningen. Langsomt, men meget mærkbart. Jeg husker, hvilken revolution det var, da vi fik køleskab. Nu blev det meget lettere at opbevare madvarer i længere tid. For ikke at tale om, da vi nogle år senere fik en fryser. Det var længe kendt, at madvarer kunne fryses, men det skete i "frysehuse" rundt omkring i byerne. Nu fik vi vores eget fryseskab i kælderen.

De første år, vi boede på Nørregårdsvej, fyrede vi med koks. I kælderen ved siden af fyret kom koksmanden og læssede sækkevis af koks af i en stak, som min far tog af for at holde fyret i gang. Det svinede forfærdeligt. Jeg husker engang, jeg havde smidt min bamse op i koksbunken. Den var helt sort, da vi med besvær fik fat i den igen. Så det var en revolution, da vi i løbet af 1960'erne fik oliefyr. Der blev installeret en 1.000 liter stor tank i kælderen. Oliebilen kom, og slangen blev rullet ud, så tanken kunne blive fyldt op – og oliefyret kunne køre dag og nat, uden at far behøvede at "fodre" det.

Vi fik fjernsyn omkring 1970. Sort-hvid selvfølgelig. Vi kunne se Danmarks Radio, for det var først i 1988, at TV2 kom til verden. Og så kunne vi se én grumset svensk kanal. Men det var rigeligt. Tænk at få levende billeder lige ind i sin stue. Som kronen på velfærdsværket fik vi bil i 1970 og sommerhus på Bornholm i 1972.

Så hvad daglige fornødenheder og komfort angik, skete der en voldsom forbedring i løbet af mine første 17 leveår. Dertil kom de voldsomt øgede muligheder for skolegang og uddannelse. Min far havde – meget ekstraordinært – fået lov til at tage realeksamen i Helsingør i 1942, men det var fuldstændig udelukket med gymnasiet, selv om han havde evner til det. Da jeg havde taget realeksamen i 1972, var der ingen hindringer for at komme på gymnasiet. Det kostede ikke mine forældre andet end det, de betalte over skattebilletten. Og efter gymnasiet kunne jeg frit vælge, hvilken uddannelse jeg ville tage. Statens Uddannelsesstøtte (SU) blev etableret i 1970, så man kunne få økonomisk støtte under uddannelsen.

Hertil kommer de mentalitetsændringer, der skete i mine første 30 leveår. Midt i 1950'erne var kønsrollerne ret fastlåste. Gifte kvinder arbejdede ikke uden for hjemmet, og når min mor bestilte varer fra Daells Varehus, blev de sendt til *fru Holger Pedersen*. Mænd skiftede ikke bleer, og de lavede ikke mad. Man talte heller ikke så meget om følelser. Der var ganske enkelt ikke råd til at gå så meget op i, hvad man nu følte for ditten eller datten. Der skulle jo mad på bordet. Det meste af dette er anderledes i dag, og godt det samme.

Men jeg tror nu alligevel, at vi, som er født midt i 1950'erne, fik en vis portion robusthed og faste kønsroller med i bagagen, hvilket ikke har været så ringe endda, og samtidig har vi draget nytte af de goder og mentalitetsforandringer, som siden er kommet til.

Jeg synes kort sagt, at vi fra 1955 og deromkring på mange måder er meget privilegerede. Man kan også sige, at vi har meget at takke Gud for, så sandt som alt godt i sidste ende kommer fra ham. Skønt vi selvfølgelig også har haft vores at slås med.

Jeg fik én på sinkadusen

Vi er 17 kusiner og fætre på min mors side. De 15 af dem er ældre end mig, og flere af dem har jeg kun set ganske lidt til. Men især dem, der er børn af mine mostre Alice, Inger og Ruth har vi ofte været sammen med.

Jeg husker en scene fra Nexø, hvor vi var på besøg hos moster Inger og onkel Johannes. Det har været midt i 1960'erne. Min fætter Erik og jeg legede med nogle børn på Kong Gustavsvej, hvor de boede i et af svenskehusene. De hed sådan, fordi de blev doneret af den svenske stat efter, at russerne havde bombet Nexø og Rønne for at fordrive tyskerne fra øen i slutningen af anden verdenskrig.

Under vores leg finder jeg på at kravle op i en elmast. Det var let, for det var en stålkonstruktion med skråstivere. Da jeg er godt halvvejs oppe, kommer elselskabets tilsynsmand tilfældigvis forbi. Han beordrer mig straks ned, hvorefter han resolut giver mig en syngende lussing og forklarer mig, at det er livsfarligt at røre ved el-ledningerne i toppen af masten. Jeg husker ikke, at jeg græd, men jeg løb ind til familien i huset og fortalte, at jeg havde fået én på sinkadusen.

Man kan mene, hvad man vil om et sådant ”overgreb på en sagesløs dreng”. Men måske har det skånet mig fra at blive dræbt af elektrisk stød. Jeg klatrede i hvert fald aldrig mere op i elmast.

Nå, men det er nu min fætter Henrik, som er to år ældre end mig, jeg har tilbragt flest timer sammen med. Nu som pensioni-

Karlsunde 1965. Fætter Henrik og mig på "katapult-brættet".

ster kommer vi i samme kirke. Da vi var unge, boede vi begge på Østerbro, hvor vi var i madklub sammen. Som teenagere havde vi en fælles tjans med at vaske trapper og gøre hovedrent i Henriks fars – min onkel Pouls – to ejendomme på Østerbrogade 43 og 45. Men mest havde vi med hinanden at gøre som børn. Henriks familie boede i Hellerup, og vi boede i Rødovre. Der var ikke langt imellem.

Henrik og jeg havde også nogle somre sammen hos hans far-
mor og farfar. Om vinteren boede de på Østerbro, men i sommer-
halvåret boede de i et dårligt isoleret sommerhus i Karlsunde. Jeg husker stadig lugten i huset, det vaskeægte lokum i haven, de grønne frøer i den lille dam og de lidt klamme tunge dyner. Men det var meget hyggeligt, når Henrik og jeg var på sommerferie dér. Jeg har vel været 10-12 år.

Vi spillede bold i haven og tømrede brædder sammen til en hule. Vi badede i Køge Bugt, som lå 400 meter fra huset. Inde på stranden stod Karla Fut, som Henriks farmor blev kaldt. Med sin myndige stemme dirigerede hun os, så vi ikke kom for langt ud. Henriks farfar, som havde arbejdet for elselskabet NESAs, var ikke nogen legeonkel. Men jeg husker hans ferskentræ, som han gik meget op i, og som bar skønne frugter.

Karla Fut lavede rødgrød, der var så stiv, at den kunne skæres i skiver. Men der var altid fløde til. Skøøønt. Og så blev vi sendt til slagteren efter noget så eksotisk som fedtegrever, som jeg ikke fik derhjemme. Fedtegrever er ifølge *Den Store Danske* ”de brunede bindevævsrester, som bliver tilbage ved afsmeltning af animalsk fedt”. Det var billigt pålæg. Nok ikke så sundt. Men fedtegrever smagte fint.

Jeg husker to farlige episoder fra somrene i Karlslunde.

Den første var en opfindelse, som Henrik og jeg gjorde: et hoppebræt. Vi tog et smidigt og kraftigt bræt, som var tre-fire meter langt. Det lagde vi hen over en kraftig træstolpe, som lå på jorden, hvorved hoppebrættet midt på blev hævet ca. 25 cm over græsplænen. Så bestod legen i, at den ene af os – lad os sige Henrik – fra en stol sprang ned på den ende af brættet, der var tipet op, mens den anden (jeg) stod på brættets laveste ende. Der ved blev jeg slynget en meters penge op i luften. Kunsten var så, at jeg skulle ramme hoppebrættet igen, når tyngdekraften havde gjort sit arbejde – hvorved Henrik blev kastet en meter op i luften – hvorefter han faldt ned og på ny katapulterede mig op. Og så fremdeles, indtil en af os kom så skævt ned (for eksempel på siden), at vi ikke ramte brættet rent eller ramte stolen i den ene nede af brættet. Det var sjovt, så længe det varede, men det var bestemt ikke ufarligt. Jeg husker i hvert fald mere end én gang, hvor jeg ikke kom ned igen med benene først.

Den anden farlige episode var af en anden slags. En aften var moster og onkel Poul kommet på besøg. Vi sad alle sammen lige inden for det store vindue, som selvfølgelig kun havde ét lag glas. Pludselig lød der et *klir-klir* og en sten på størrelse med en knyttet barnehånd bragede igennem vinduet og snittede Karla Futs hoved. Jeg husker den opstandelse og tumult, der opstod. Farfar Gerhard og onkel Poul skyndte sig ud for at finde gerningsmændene. Det lykkedes hurtigt. Det var en flok store drenge, der sådan "bare for sjov" havde kastet med sten. Fyrene fik formodentlig en ordentlig overhaling, og så havde vi noget at snakke om resten af aftenen. Karla Fut kom heldigvis ikke slemt til skade. Men det kunne jo være gået langt værre.